

VZESTUP STRANICKÉHO FUNKCIONÁŘE. STŘÍPKY Z OSTRAVSKÉHO PŮSOBENÍ RUDOLFA SLÁNSKÉHO VE DVACÁTÝCH LETECH.

JAN CHADIMA

Úvod

Rudolf Slánský patří k nejvýznamnějším osobnostem KSČ a posléze poválečného Československa, která svými činy zasáhla do osudů tehdejší společnosti. O podstatných aspektech jeho života byly již napsány zajímavé texty¹, ale mnoho momentů jeho činnosti stále postrádá svůj rozbor nebo byly popsány jen zčásti. Jedním z nich je Slánského činnost v Moravské Ostravě v letech 1925–1928.

Cílem textu je jednak rekonstrukce Slánského postupu a celkové politické činnosti v tomto regionu, kde se Slánský dostává do nejvyšší krajské stranické funkce – tajemníka, tak i analýza jeho postojů a rozbor jeho strategie při prosazování svých cílů, které jsou nezbytné pro bližší pochopení Slánského aktivit. Slánský byl příslušník levého směru v KSČ (viz níže). V tomto kontextu se článek rovněž zabývá otázkami, zda si Slánský během svého pobytu na Ostravsku zachoval integritu názorů, a zda byl již skutečným příslušníkem levého směru, či se jeho myšlení ještě nadále formovalo nebo naopak, zda tento pobyt vyvolal diskontinuitu v jeho postojích. A dále o jaké vize, myšlenky a hodnotové představy se Slánský pro dosažení svých zájmů opíral. V souvislosti s tím, do jaké míry měl pobyt na Ostravsku vliv na jeho další politickou dráhu. Nutno však na úvod říci, že tato stať pojednává pouze o části Slánského života, dospět k ucelenějším závěrům lze až po důkladnějším výzkumu jeho života v následujících desetiletích, který je však nad rámec této práce.

¹ Jedná se především o díla Karla Kaplana, jež pojednávají přímo o Slánském. Jedná se zejména o tyto jeho práce Gottwaldovi muži. Praha 2004; Kronika Komunistického Československa: Klement Gottwald a Rudolf Slánský. Praha 2009. Pro rekonstrukce Slánského činnosti během let 1945–1948 je důležitá Kaplanova kniha Pět kapitol o Únoru. Brno 1997 a nakonec pro poznání konce generálního tajemníka je zásadní Zpráva o zavraždění generálního tajemníka. Praha 1992.

Práce vychází z dobového tisku, a to především z komunistického periodika *Dělnického deníku*, a z příslušných archivních materiálů Zemského archivu v Opavě. V případě tohoto archivu se jedná zejména o fond *Policejní ředitelství Moravská Ostrava, presidiální spisy 1919–1939*, kde se nacházejí bohaté materiály k činnosti KSČ na Ostravsku a tím i ke Slánskému. Dílčí poznatky ke Slánskému lze dále nalézt ve fondech *Policejní ředitelství v Moravské Ostravě. Relace ze schůzí 1912–1914* dále *Krajský soud v Moravské Ostravě, trestní tiskové spisy 1920–1939* a také *Krajský soud v Moravské Ostravě, trestní spisy 1920–1938*. Dále lze odkázat na Archiv města Ostravy a to konkrétně na fond *Okresní soud v Moravské Ostravě, trestní spisy 1924–1948*.² Z dalších archivů je nutno upozornit na Národní archiv. V tomto archivu má veliký význam fond *Prezídium ministerstva vnitra*, zahrnující dílčí relace z krajských konferencí a stranických schůzí KSČ na Ostravsku a také na fond *Krajské a okresní výbory KSČ, základní organizace KSČ 1921–1938* obsahující souhrnné zprávy o stavu KSČ na Ostravsku. Z literatury je třeba uvést zejména práce historika Jana Steinera a to jeho kandidátskou disertační práci *Boj KSČ na Ostravsku za jednotu dělnické třídy v letech 1924–1925*, Praha 1966 (publikováno Steiner, J.: *Za jednotnou frontu proti kapitálu*, Ostrava 1969) a také *Mezikrizi 1926 a komunistické hnutí na Ostravsku*, Ostrava 1970.

Počátky Rudolfa Slánského

Rudolf Slánský se narodil podle vlastních slov do rodiny vesnického obchodníka, a to 31. července roku 1901 v obci Nezvěstice na Plzeňsku. Své vzdělání v životopisu popisuje tak, že nejdříve vystudoval čtyři roky gymnázia, poté obchodní akademii a následně nastoupil na Vysokou školu obchodní v Praze. Před dokončením vysokoškolského studia dal přednost dráze „profesionálního revolucionáře“ a vstoupil do sociálně demokratické strany.³

Po načrtnutí průběhu Slánského studijních let je nutno zmínit, co vedlo mladého Slánského, vzhledem k jeho rodinnému zázemí, k levicovému hnutí.⁴ Na tuto otázku je prakticky nemožné odpovědět a jedinou možností je představit některé dílčí poznatky. Uvedme vzpomínky jeho spolužáka Vondráčka z plzeňského gymnázia. Slánský se nejprve živě zabýval Masarykovými spisy, kdy

² Tímto bych chtěl poděkovat panu Mgr. Ondřeji Kolářovi, Ph.D. kurátorovi Slezského zemského muzea, panu Mgr. Jozefu Šerkovi, vedoucímu oddělení služeb Archivu města Ostravy a Mgr. Haně Miketové za zprostředkování těchto archivních materiálů.

³ Národní archiv (NA), fond Ústřední výbor KSČ (ÚV KSČ), dílčí část Kancelář Rudolfa Slánského (dále jen 100/50), sv. 1, a. j. 1, fol. 15.

⁴ V tomto smyslu se však nelze opřít prakticky o žádné doklady osobní proveniencí (korespondence), neboť svoji korespondenci Slánský v předtuše zatčení sám zničil. Viz Archiv bezpečnostních složek (ABS), fond Ministerstvo národní bezpečnosti, Praha (MNB), sign. 1, kart. 2, složka B-4-V-19440, podsvazek 5, fol. 186–188. (jedná se o nezpracovaný fond).

se snažil objasnit svůj poměr ke společnosti, vyjasnit si – s ohledem na vlastní židovský původ – postavení židovského obyvatelstva v ní, a celkově se zajímal o sociální otázky. Následně se Slánskému dostaly do rukou první brožury o ruské revoluci a marxistické texty.⁵ Zde patrně sehrál roli Slánského starší bratr Josef, který byl v kontaktu se sociálnědemokratickými funkcionáři, a mohl poskytnout mladšímu bratrovi marxistickou literaturu.⁶

Výrazný vliv na levicové myšlení Slánského (ale i jeho bratrů) mohl mít legionář Josef Cajthaml (nar. 10. března 1891), který se po návratu z Ruska usadil v Nezvěsticích.⁷ Cajthaml vzpomíná: „*Po svém návratu ze Sov. svazu v r. 1919 asi v listopadu mě navštívili bratři Slánští Rudolf, Richard a Josef. Chtěli na mně, abych jim vyprávěl dojmy z ruské revoluce. Od té doby mě navštěvovali. Asi v r. 1921 po založení KSČ přijel ke mně Rudolf s Richardem Slánským a říkali mi, že již též jsou komunisté.*“⁸ Z řady dalších pramenů lze dedukovat, že Josef Cajthaml byl pro Slánského něco jako mentor či starší bratr a byli spolu v písemném i osobním kontaktu až do 50. let.⁹

Jak již bylo řečeno výše, Slánský svůj příklon k levici završuje vstupem do sociálně demokratické strany. Zde se posléze přidává k tzv. marxistické levice a následně se stává zakládajícím členem KSČ. Zajímavou epizodou je jistě i účast Rudolfa a Josefa Slánských na práci Nejedlého Socialistické společnosti, která byla místem setkávání příslušníků různých levicových proudů. V letech 1921–1923 byl Josef Slánský dokonce náhradníkem výboru Společnosti.¹⁰

Proudy v KSČ

Pro pochopení činnosti Slánského v Moravské Ostravě je nezbytné základní shrnutí názorových proudů, které se střetávaly v KSČ, tak i nastínění základních dějinných bodů v historii strany.¹¹

⁵ ABS, MNB, sign. 1, kart. 6, Z-vyš.1480-84, fol. 15.

⁶ Kaplan, K.: *Kronika Komunistického Československa*: Klement Gottwald a Rudolf Slánský, s. 208.

⁷ Srov. NA, fond Bartošek Karel, scénář k pořadu České televize *Čestní občané*: Rudolf Slánský (jedná se o nezpracovaný fond).

⁸ ABS, MNB, sign. 1, kart. 6, Z-vyš.1480-84, fol. 41.

⁹ Bohužel se nepodařilo (což je s odstupem doby logické) nalézt u potomků Josefa Cajthamla žádné relevantní prameny. Tímto ale děkuji panu Janu Loudovi, vnukovi Josefa Cajthamla, za snahu případné materiály nalézt a za poskytnutí dílčích dokumentů.

¹⁰ Křestan, Jiří: Zdeněk Nejedlý a spolek Socialistická společnost v Praze. In: *Paginae historiae*, č. 9, 2001, s. 222–252.

¹¹ K dějinám strany v meziválečném období výběrově např. Wheaton, Bernard: *Radical Socialism in Czechoslovakia*: Bohumír Šmeral, the Czech Road to Socialism and the Origins of the Czechoslovak Communist Party (1917–1921). New York 1986 – Zinner, Paul: *Communist strategy and tactics in Czechoslovakia, 1918–48*. New York 1963 – Hájek, Miloš: *Jednotná fronta: k politické orientaci Komunistické internacionály v letech 1921–1935*. Praha 1969 nebo Holá, Věra: *Jan Šverma: 1901–1944*. Praha 1985.; též Kárník, Zdeněk: *Pravé a levé politické*

Významnou roli hrálo seskupení okolo Bohumíra Šmerala, které stálo u vzniku KSČ. Šmeral a jeho lidé pocházeli původně ze sociální demokracie, následkem čehož byl Šmeral kritizován za to, že zatížil stranu „sociáldemokratiismem nebo sociálně demokratickými tradicemi“ či „oportunismem“, na čemž mnohdy stála kritika Šmerala, jeho postojů, pro které se užíval termín šmeralismus.¹² Tato kritika vycházela z tezí, že strana se spíše orientuje na volební boj, spolupráci s ostatními představiteli dělnického hnutí, práci v parlamentu, na snahy o reformy než na revoluci a ve spojení s tím na akceptaci „buržoazního“ zřízení.¹³ V tomto smyslu byla strana vedena i po organizační stránce.¹⁴

První významné seskupení, které se dostalo do střetu se Šmeralem, byli „ultraleví“. Čelními představiteli byli zejména Bohumil Jílek, Václav Bolen, Emanuel Vajtauer a.j., kteří měli ve straně významné postavení.¹⁵

Pro pochopení „ultralevých“ je nezbytné zařadit tuto skupinu do širšího kontextu dějin dělnického hnutí. Po skončení první světové války došlo k ochabnutí revolučního nadšení a stabilizaci poměrů. V důsledku toho Komunistická internacionála (Kominternu/KI) po svém III. kongresu (22. června 1921 – 12. července 1921) vyhlásila taktiku jednotné fronty se základním cílem přizpůsobit komunistické hnutí novým podmínkám. Oficiálně se jednalo o proklamovanou tezi sjednocení dělnické třídy, taktiku společného postupu v každodenních bojích dělnictva bez ohledu na politické rozdíly.¹⁶ Myšlenka jednotné fronty stála dále na přesvědčení, že obranné boje po boku řadových členů socialistických stran zpopularizují komunistické metody a rovněž obnaží pokrytectví reformistických¹⁷ vůdců.

Podstatou „ultralevých“ bylo odmítání taktiky jednotné fronty, kterou považovali za zdržení na cestě k revoluci. Dle jejich mínění se mělo dále postupovat revolučně a radikálně bez ohledu na změněné podmínky. „Ultralevé“ tendence se však netýkají pouze Československa ale i ostatních zemí.¹⁸ Kritika „ultralevých“ v rámci komunistické historiografie stojí na tezi, že jejich radikalnost byla primárně dána tím, že doufali v rychlé a snadné vítězství, a poté,

extrémy v českých zemích a Československu především meziválečné doby, zvláště pak fašismus a komunismus. In: Kárník, Zdeněk – Kopeček, Michal (ed.): *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu*, sv. 3. Praha 2004, s. 12–57.

¹² Galandauer, Jan: *Bohumír Šmeral: 1914–1941*. Praha 1986, s. 392.

¹³ Kučera, Bohumil.: O významu tzv. „šmeralismu“ v době prvních bojů KSČ. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada sociálněvědná* 8, č. G3, 1959, s. 77–78, 83.

¹⁴ Rupnik, Jacques.: *Dějiny komunistické strany Československa*. Praha 2002, s. 65.

¹⁵ Na slučovacím sjezdu byl Jílek zvolen generálním tajemníkem, a stejně tak jeho lidé měli silné pozice ve výkonném výboru. Viz. Mencl, Vojtěch: *Na cestě k jednotě*. Praha 1964, s. 110–111.

¹⁶ Koudelková, Jarmila.: *Rudý den a příčiny krize KSČ v r. 1928*. Kandidátská disertační práce. *Vysoká škola politická ÚV KSČ, s. d. et l.*, s. 24.

¹⁷ Ve smyslu odmítání revoluce a usilování o zlepšení společnosti pomocí drobných a dílčích reforem. Viz. *Příruční slovník k dějinám KSČ, svazek II*. Praha 1964, s. 701.

¹⁸ Galandauer, J.: *Bohumír Šmeral: 1914–1941*, s. 350.

co se nedostavilo, ztratili trpělivost a začali napadat a kritizovat stávající vedení KSČ.¹⁹

Kromě zmíněného odmítání jednotné fronty, byl program „ultralevých“ shrnut Vajtaurem v časopise *Komunista*.²⁰ „Ultraleví“ prosazovali bojkot kapitalistických výrobků s cílem donutit stát, aby zestátnil velké podniky, zřídil družstva a rozděloval výrobky všem občanům.²¹ Z těchto důvodů bývají postoje „ultralevých“ označovány jako anarchosyndikalistické, a to ve smyslu, že důraz je kladen na hospodářský boj.²² Částečnou tečku za vystoupením „ultralevých“ udělal na konci IV. Kongresu Komunistické internacionály (5. listopadu 1922 – 5. prosince 1922), který přinutil představitele této skupiny ustoupit od svých požadavků.²³

Také je třeba zmínit, že na IV. kongresu je završen posun „doprava“ ohledně taktiky jednotné fronty. Tento posun je pak částečně spjat právě s Bohumírem Šmeralem.²⁴ Zjednodušeně šlo o to, že „pravcová“ verze taktiky jednotné fronty mohla vést až k plné koalici se sociální demokracií či reformisty (tj. dělnické vládě²⁵), kdy se mělo jednat o spolupráci „shora“, tedy s vůdci ostatních levicových stran.

Co se týče Kominterny, je nezbytné zmínit její další v pořadí V. kongres, který se konal 17. června 1924 – 18. července 1924 v Moskvě, kde byly vyhlášeny zásady bolševizace, které byly posléze modifikovány na V. rozšířeném plénu Exekutivy Komunistické internacionály,²⁶ které zasedalo během března a dubna 1925.²⁷ Pojmem bolševizace lze označit vývoj směřující k ruskému ovládnutí Kominterny a jejích sekcí, tedy jednotlivých komunistických stran. To se mělo projevit jak v ideologických tak organizačních strukturách komunistických stran, tedy naprostým přijetím leninských zásad stranické jednoty a demokratického centralismu. Podstatou bolševizace byla také otázka vztahu komunistických stran k vedoucím orgánům KI a k sovětské straně. Smyslem bylo vybudovat „homogenní

¹⁹ Reiman, Pavel: Dějiny KSČ. Praha 1931, s. 126 – Reiman, P. a kol.: Dějiny Komunistické strany Československa. Praha 1961, s. 186.

²⁰ Akční program KSČ. *Komunista*, týdeník Komunistické strany Československa, 20. října 1922, roč. IV., č. 42, s. 1–8.

²¹ Je však třeba zmínit, že návrh bojkotů zboží vycházel z reálného problému tehdejší doby, kterým byla deflační politika tehdejšího ministra financí Rašína. Viz Suda, Zdeněk: *Zealots and Rebels: a history of the Communist Party of Czechoslovakia*. Stanford 1980, s. 55.

²² Viz Příruční slovník k dějinám KSČ, svazek I. Praha 1964, s. 21.

²³ Reiman, P. a kol.: Dějiny Komunistické strany Československa, s. 191.

²⁴ Galandauer, J.: Bohumír Šmeral: 1914–1941, s. 346–349.

²⁵ Dle dokumentů KI by se mělo jednat o vládu, která by sice ještě nebyla diktaturou proletariátu, ale na druhé straně by to nebyla buržoazně-sociálnědemokratická vládní koalice, která by zastírala nadvládu buržoazních stran. Dělnická vláda by ozbrojila proletariát, zavedla kontrolu nad výrobou apod. Srov. Steiner, Jan: *Boj KSČ na Ostravsku za jednotu dělnické třídy v letech 1924–1925*. Kandidátská disertační práce. Praha 1966, s. 37.

²⁶ Tj. řídicí orgán kominterny mezi dvěma kongresy. Viz Příruční slovník k dějinám KSČ, svazek I. Praha 1964, s. 186.

²⁷ McDermott, Kevin – Agnew, Jeremy: *Kominterny: dějiny mezinárodního komunismu za Leninovy a Stalinovy éry*. Praha 2011, s. 60.

světovou bolševickou stranu prostoupenou myšlenkami leninismu“, což mělo za následek „likvidaci“ pozůstatků „sociáldemokratismu“. Jednalo se o konglomerát marxisticko-leninské ideologie a praktických politických zájmů.²⁸

Po V. kongresu se nadále pokračovalo v taktice jednotné fronty, ovšem nastal posun doleva. „Levicová“ verze jednotné fronty se měla týkat hlavně spolupráce „zdola“, tedy v dílně továrny apod., a to pod vedením představitelů komunistické strany opět s cílem odhalovat zrady reformistických vůdců a získat většinu dělníků pro revoluci.²⁹ Tento posun byl také v částečném rozporu s postoji, které ohledně jednotné fronty v českých zemích nejvíce zastával Šmeral, což poskytl argumenty pro jeho kritiky.³⁰

S úkolem bolševizace byla spjata i přeměna organizační sktruktury komunistických stran, tj. přebudování strany na základě závodních buněk.³¹ Základní myšlenkou zde byla „proletarizace“ komunistických stran a zesílení jejich vlivu na pracující a to v místech jejich výroby.³² Dále se jednalo také o celkovou centralizaci a utužení stranické disciplíny.³³

V rámci KSČ se v polovině roku 1923 objevuje roztržičtější³⁴ levicový proud. V kontextu této statě je pro pochopení „levice“ podstatné to, že hlavní „útoky“ směřovaly vůči Šmeralovi, resp. konceptům, které dle „levice“ Šmeral ztělesňoval. Šmeralovi oponenti vyznávali postup stanovený na V. kongresu Komunistické internacionály.³⁵ Dále je důležité to, že k „levici“ náležel Rudolf Slánský. Pro částečné pochopení levice nám může posloužit jeho vlastní text v rámci diskuze před II. sjezdem strany: *„Nutno přihlédnouti, zkoumati a říci, zda skutečně vývoj šel směrem k bolševické straně či ne. A my odpovídáme záporně a klademe hlavní vinu na vůdčí soudruhy, na ty, kteří měli vésti stranu, určovati směr [...] Centristické a oportunistické sklony v KSČ objevily se okamžitě při tvoření strany u soudr. Šmerala [...] Celý systém musí býti změněn a strana v celé své činnosti proniknuta revolučním duchem [...] Vykládá-li si dělnickou vládu některý bolševicky založený soudruh nesprávně, je to u něho jen úchylnka, kterou možno okamžitě napravití změnou názoru. Ale jinak je u soudr. Šmerala nebo jiných oportunisticky založených soudruhů, kteří vytvoří z takového výkladu*

²⁸ Tamtéž, s. 58,61.

²⁹ Tamtéž, s. 31,61–62.

³⁰ Galandauer, J.: Bohumír Šmeral: 1914–1941, s. 372.

³¹ Šíma, Oldřich.: Počátky bolševizace KSČ a boj proti pravicovému oportunismu v letech 1924–1925. Praha 1983 Disertační práce. Vysoká škola politická ÚV KSČ. Školitel RSDr. Jan Staněk, CSc., s. 59.

³² McDermott, K. – Agnew, J.: Kominternu, s. 80.

³³ Tamtéž, s. 34–35, 61.

³⁴ V literatuře se objevuje rozlišování mezi levicí skutečnou a konjunkturální. Mezi konjunkturální levicí jsou zařazováni lidé, co se připojili ke kritice vedení, ač za jeho činnost mnohdy měli odpovědnost, a až potom, co tato kritika slibovala šanci na úspěch. Viz Galandauer, J.: Bohumír Šmeral: 1914–1941, s. 375.

³⁵ Galandauer, J.: Bohumír Šmeral: 1914–1941, s. 375.

*dělnické vlády celou teorii a základnu, s níž pak určují celou taktiku strany: získání velkého počtu voličů, budování velké strany nikoliv pro revoluční boj, ale pro mocenský význam v měšťáckém parlamentu.*³⁶ Slánského teze tedy stály na kritice Šmerala a to, že se vymezil vůči nedostatečně revolučnímu vedení (z pohledu levice), mu mohlo zajistit vzestup ve straně. Zvláště s přihlédnutím ke změně politiky Kominterny byl toto způsob, jak na sebe mohl Slánský upozornit. Je tudíž otázkou, zda Slánského postoje byly pouze účelové.

Jak bylo řečeno v úvodu, tento text analyzuje pouze části Slánského života, a dojít ke konečným závěrům lze až po důkladnějším výzkumu jeho života v následujících desetiletích. Lze však soudit, že Slánský nepostupoval pouze účelově a řada koncepcí, které zastával, pramenila z jeho vlastního přesvědčení a odrazila se v jeho ostravském pobytu. A radikalita vůči Šmeralovi, která patrně nadále pokračovala, vycházela spíše ze Slánského mládí.

Dále je nutné zmínit, že po II. sjezdu strany, konaném na podzim roku 1924 se podařilo „levici“ získat ve vedení strany většinu.³⁷

Příchod Slánského a ostravský region

Dosavadní literatura³⁸ uvádí, že důvodem přeložení do Ostravy byl stranický trest. „Levice“ sice získala po II. sjezdu většinu, ale ve vedení nadále zůstal Šmeral a jeho lidé. Tyto pak Slánský a další mladí radikálové (Kopecký, Šverma apod.) napadali pro přílišnou pasivitu. Důsledkem této kritiky se vedení strany rozhodlo skupinku mladých rozehnat a Slánský byl v první polovině roku 1925 přesunut z pozice redaktora *Rudého práva* do Ostravy.

Ostravský region byl za První republiky značně různorodou oblastí³⁹, a to jak po národnostní stránce (Češi, Němci, Poláci), tak bylo nesourodé samotné sociální rozvrstvení. V rámci jedné administrativní jednotky totiž existovaly velké ekonomické a sociální rozdíly.⁴⁰ Řada příslušníků proletářské vrstvy měla

³⁶ Dnešní diskuze – boj o změnu oportunistického charakteru strany v bolševický. *Rudé právo* 30. října 1924, roč. V., č. 255, s. 2.

³⁷ Galandauer, J.: Bohumír Šmeral, s. 385.

³⁸ Kaplan, K.: *Kronika Komunistického Československa: Klement Gottwald a Rudolf Slánský*, s. 208.

³⁹ Z hlediska správní působnosti za První republiky hovoříme o těchto slezských a moravských soudních okresech: Bílovec, Bohumín, Frenštát p. R., Frýdek, Fryštát, Fulnek, Hlučín, Hranice, Jablunkov, Nový Jičín, Klimkovice, Val. Meziříčí, Místek, Odry, Opava, Moravská Ostrava, Slezská Ostrava, Příbor, Rožnov p. R., Český Těšín, Vítkov a Vsetín. Viz. Hájková, Eva: *Ostravsko za předmnichovské republiky a některé jeho rysy*. In: Dohnal, Miloň – Hájková, Eva – Mariánek, Vladimír (eds.): *Z dějin dělnického hnutí na Ostravsku za předmnichovské republiky*. Ostrava 1964, s. 13. Dále je třeba upozornit, že v rámci KSČ a její organizační struktury se jednalo o XVIII. kraj.

⁴⁰ Hájková, E.: *Ostravsko za předmnichovské republiky a některé jeho rysy*. In: Dohnal, M. – Hájková, E. – Mariánek, V. (eds.): *Z dějin dělnického hnutí na Ostravsku za předmnichovské republiky*, s. 17.

relativně lepší ekonomické postavení, což snižovalo jejich „radikalitu“ a především zde bylo silné postavení sociální demokracie. Podceňovat nešlo ani vliv církve.⁴¹

Mimořádný vliv v rámci tehdejší KSČ měl Josef Pergl.⁴² Lidé náležející k jeho okolí budeme v textu dále nazývat „perglowci“, byť se jedná o nepřesné a zjednodušující označení, ale v kontextu této statě se jedná o termín plnící svůj účel.

„Perglowce“ lze zařadit ke Šmeralově proudu, což dokládají i policejní zprávy.⁴³ Jednalo se o bývalé členy sociální demokracie,⁴⁴ kteří mnohdy uplatňovali „pravivocou“ verzi taktiky jednotné fronty a často byli nuceni okolnostmi podržít se vůli předáků sociální demokracie, jako např. v průběhu hornické stávký v roce 1923.⁴⁵ V tomto regionu lze také vysledovat střet ohledně organizační přestavby strany na závodní buňky. Josef Pergl se opíral o silné pozice v odborech (Mezinárodní všeodborový svaz – MVS), a tudíž zavedení závodních buněk mohlo snížit jeho vliv.⁴⁶ V tomto smyslu literatura i prameny hovoří celkově o slabé organizační síle KSČ na Ostravsku.⁴⁷

Vůči „perglowcům“ se postupně formovalo stranické seskupení, které mělo obdobné rysy jako „levice“. Tento směr mnohdy tvořili příslušníci mladé generace, ale nejednalo se o ideově kompaktní platformu a klíčový byl pro ně V. kongres Komunistické internacionály. Ve střetu „perglowců“ a „levice“ byla podstatná krajská konference KSČ konaná 16. srpna 1924 – 17. srpna 1924. Výsledkem konference bylo zvolení nového 25členného krajského výkonného výboru, kde „levice“ získala většinu. Z důležitých aktérů „levice“ jmenujme Antonína Košťála, Josefa Kotase, Hynka Kožušníka, Karola Sliwku⁴⁸ a Evžena Valčáka (Walczaka), který se začátkem roku 1925 stal krajským tajemníkem.⁴⁹ Ovšem to, že „levice“ získala vedoucí postavení ve stranických orgánech, neznamená, že by

⁴¹ Steiner, J.: Boj KSČ na Ostravsku za jednotu dělnické třídy v letech 1924–1925, s. 24.

⁴² Josef Pergl (17. ledna 1881 – 27. února 1937), odborový a sociálnědemokratický funkcionář z dob Rakouska-Uherska, zakládající člen KSČ na Ostravsku. Člen městského zastupitelstva v Moravské Ostravě, sekretář Mezinárodního všeodborového svazu, člen KV KSČ. Jeho „sociálnědemokratické názory“ vedly později k odchodu z KSČ ve třicátých letech a k založení opoziční strany „Socialistické sjednocení“. Viz inventář k fondu Jiřík, Karel: Písemná pozůstalost Josefa Pergla. 1980, s. 3–4 a inventář k fondu Kodeš, Jiří: Sbirka Josefa Pergla. 1958, s. 1. Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Policejní ředitelství Moravská Ostrava dále (PŘMO), presidiální spisy 1919–1939, kart. 234, inventární číslo (inv. č.) 1233, signatura (sign.) 2.

⁴³ Steiner, J.: Boj KSČ na Ostravsku za jednotu dělnické třídy v letech 1924–1925, s. 116.

⁴⁴ Steiner, J.: Boj KSČ na Ostravsku za jednotu dělnické třídy v letech 1924–1925, s. 65–90.

⁴⁵ Steiner, J.: Boj KSČ na Ostravsku za jednotu dělnické třídy v letech 1924–1925, s. 93, 95.

⁴⁶ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 234, inv. č. 1233, sign. 2.

⁴⁷ Steiner, J.: KSČ na Ostravsku v období 5. kongresu Komunistické internacionály. In: Dohnal, M. – Hájková, E. – Mariánek, V. (eds.): Z dějin dělnického hnutí na Ostravsku za předmnichovské republiky, s. 104.

⁴⁸ Dohnal, Miloň: Přehled dějin KSČ v Severomoravském kraji do roku 1948. [1. sv.], Ostravsko. Ostrava 1981, s. 49–50.

„perglowci“ byli poraženi. Jednak zůstali ve stranických a odborových orgánech a policejní zprávy hovoří o tom, že si „perglowci“ nadále drželi vliv.⁵⁰

Pro vykreslení situace na Ostravsku je třeba ještě zmínit velkou stávkou na jaře 1925. Stávka byla reakcí na aktuální ekonomické poměry, resp. na mnohdy špatnou mzdovou situaci dělnictva ve spojení s vzestupem cen. V této souvislosti, již před stávkou, KSČ v rámci celé republiky pořádala několik protidrahotních akcí. KSČ na Ostravsku se do stávky nepodařilo zapojit reformistické předáky a ani rozšířit akci mimo region, např. do spřízněného Kladna. Celá stávka se tak stala jen komunistickou akcí a tím pádem byla odsouzena k nezdaru.⁵¹ Stávka znamenala pro KSČ velkou porážku a strana se ocitla v defenzívě.⁵²

Z dostupných pramenů lze soudit, že Slánský se před svým konečným posláním na Ostravsko účastnil stávky jako zpravodaj *Rudého práva*.⁵³ Karel Knoflíček, tehdejší redaktor ostravských novin *Dělnického deníku*, k tomuto později v 50. letech uvedl: „Slánský [...] při svém příchodu dostavil se do redakce *Dělnického deníku* a kategorickým tónem ode mě žádal, abych mu denně psal situacní zprávu o stávce pro Prahu. Požadavek tento byl více nežli odvážná drzost [...] přijede rezatý synek Izraele a nařizuje mi, abych zaň a jeho diety pracoval, zatím co on bude vymetat kanceláře a očichávat lidi. Jeho žádost jsem odmítl a poukázal na závazky jeho dvojnásobně placených povinností. Zrudnul a tvářil se uraženě.“⁵⁴ Toto hodnocení je však nutno brát s rezervou. Knoflíček byl po druhé světové válce odsouzen za členství ve *Vlajce* a svá prohlášení ke Slánskému sepsal po procesu se *Spikleneckým centrem* a v souvislosti se žádostmi na úřady ohledně zlepšení svého postavení. Avšak nelze zpochybnit antisemitský podtext Knoflíčkovy vzpomínky.

Ohledně Slánského aktivit během Ostravské stávky se nepodařilo dohledat bližší informace. Články v *Rudém právu* nenesou žádný podpis či značku. V tomto směru lze pouze odkázat na článek *Stávka na Ostravsku se stále zrožňuje*, kde je v záhlaví uvedeno, že text je od „našeho zvláštního zpravodaje“.⁵⁵

Slánský tak přichází na Ostravsko, kde KSČ byla ve slabším postavení vůči sociální demokracii a celkově sama strana v tomto regionu neměla silné zázemí. Rovněž komunistická strana na Ostravsku netvořila kompaktní celek

⁵⁰ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 237, inv. č. 1307, sign. 30.

⁵¹ K bližšímu průběhu stávky viz. Káňa, Otakar: Stávka horníků, kovodělníků a lučebníků na Ostravsku na jaře roku 1925. Slezský sborník 56, 1958, s. 26–50.; Koudelková, Jarmila: Význam ostravské stávky z jara 1925 ve vývoji KSČ. In: Dohnal, M. – Hájková, E. – Mariánek, V. (eds.): Z dějin dělnického hnutí na Ostravsku za předmnichovské republiky, s. 114–141.

⁵² Steiner, J.: Mezikrise 1926 a komunistické hnutí na Ostravsku. Ostrava 1970, s. 9.

⁵³ Archiv města Ostravy (AMO), fond Pergl Josef, a. j. 107, fol. 180.

⁵⁴ AMO, fond Knoflíček Karel, složka „Soud, odvolání, amnestie prezidentovi“ (fol. 1–271), Dohledné poznámky k mému případu, fol. 119 (jedná se o nezpracovaný fond).

⁵⁵ *Rudé právo*, 5. dubna 1925, roč. VI., č. 81, s. 2.

a nacházela se ve střetu dvou platform. Tedy aktivitu Slánského je třeba vnímat v kontextu střetu těchto dvou skupin, kdy Slánský měl pochopitelně blíže k levice.

Dělnický deník

Slánský po svém příchodu do Ostravy začal působit v *Dělnickém deníku*,⁵⁶ periodiku KSČ na Ostravsku.⁵⁷ V rámci novin byla významná funkce odpovědného redaktora, který musel být uváděn v každém čísle a nesl trestní odpovědnost za obsah každého čísla. Tato skutečnost vedla mnohdy k trestnímu stíhání odpovědného redaktora, a proto se na této pozici střídali straniční funkcionáři.⁵⁸

V době příchodu Slánského do *Dělnického deníku* zde měl důležité slovo již zmíněný „perglovec“ a odpovědný redaktor Karel Knoflíček.⁵⁹ Postupem doby však Slánský získal lepší postavení a stal se odpovědným redaktorem. Policejní zprávy uvádějí, že Slánského postup v *Dělnickém deníku* vycházel z pokynu pražského politbyra,⁶⁰ které Knoflíčkovi nedůvěřovalo.⁶¹ V tomto kontextu hovořil i *Duch času* – tiskový orgán sociální demokracie na Ostravsku: „*Ted' zakroutili Knoflíčkovi krkem. Zbavili ho zodpovědného redaktorství a na jeho místo dosazen byl důvěrník karlínského politbyra Slánský, který svými zkušenostmi v dělnickém hnutí nemůže se nikterak pochlubit! Má ale velkou hubu a důvěru. To dnes v komunistické straně platí za bernou minci.*“⁶²

Zajímavá je také výpověď Karla Goliatha-Gorovského:⁶³ „*Nejprve [Kar-*

⁵⁶ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 298, inv. č. 3276, sign. 2.

⁵⁷ K bližším informacím ohledně tohoto periodika lze odkázat na články: Przybylová, Blažena – Šerka, Jozef: Charakteristika hlavních ostravských deníků 1918–1938. Ostrava, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 20, 2001, s. 167–169; Kubíček, Jaromír: Bibliografie moravskoslezských komunistických časopisů 1921–1938. Slezský sborník 68, 1968, s. 102; Pokrokový dělnický tisk na Ostravsku v letech 1920–1938. Sborník archivních prací 5, 1955, s. 24–26.

⁵⁸ Kubíček, Jaromír: Komunistický tisk na Moravě a ve Slezsku v letech 1921–1938. Sborník Matice moravské 86, 1967, s. 63. Ohledně postihu za tiskové přečiny lze dále odkázat na: Kreč, Jaroslav [et al.]: Konfiskační praxe 1918–1938. Sborník archivních prací 16, 1966, s. 315–365; Vaš, Karel: Perzekuce revolučního dělnického a komunistického tisku v buržoazním Československu 1918–1938. Sešity novináře 2, 1972, s. 56–121. Ohledně právních norem lze odkázat na Hácha, Emil [et al.]: Slovník veřejného tiskového práva, sv. IV. Brno 1938, s. 901–918 a nebo Peška, Zdeněk: Československá ústava a zákony s ní souvislé, 2. díl. Praha 1935, s. 1558–1577.

⁵⁹ Steiner, J.: KSČ na Ostravsku v období 5. kongresu Komunistické internacionály. In: Dohnal, M. – Hájková, E. – Mariánek, V. (eds.): Z dějin dělnického hnutí na Ostravsku za předsnictví republiky, s. 84.

⁶⁰ Polbyro (užší výkonný výbor, politické oddělení) usměrňovalo politický postup komunistických frakcí, vypracovávalo a určovalo programová hesla. Viz Hrbatová, Anežka: Ústřední výbor 1921–1945. Praha 1965, s. 3, inventář k fondu NA, Ústřední výbor 1921–1945 (19/5).

⁶¹ NA, fond Presidium ministerstva vnitra (PMV), sign. 225-530-X0-10-1.

⁶² Další hluboký komunistický rozvrat komunistické strany na Ostravsku. *Duch času*, 8. srpna 1925, roč. XXVII., č. 183, s. 2.

⁶³ Karl Goliath-Gorovský (10. září 1901 – 5. ledna 1985). V březnu 1939 těsně unikl zatčení gestapem a v Polsku vstoupil do československého legionu, se kterým přešel do Sovětského svazu.

la Knoflíčka] zbavili redaktorství nato vyloučili ze strany [...] Aparátník Rudolf Slánský vystoupil na krajské konferenci a s tváří vážnou víc než funebrácký kůň, tajuplnou důležitostí chvějícím se hlasem prohlásil, že „absolutně spolehlivý“ úředník ministerstva zahraničí mu vyprávěl, jak Knoflíček žádal Beneše o peněžní prostředky na vydávání protikomunistického listu, že však dotyčného úředníka „z pochopitelných důvodů“ nemůže jmenovati [...] Slánský věděl, že na věci není ani zrnka pravdy, což ovšem nebrání použití průhledné nepravdy vůči člověku, na něhož jinak nestačí. Připomínám, že Knoflíček bil se v prvních řadách ruské revoluce v době, kdy pan Slánský ve dne vlastenčil a večer dělal nábožného žida.“⁶⁴ O tomto hovořil i sám Knoflíček, který dále uvedl, že za jeho koncem v redakci je Slánského msta.⁶⁵ Je však nutné znovu připomenout kontext, v jakém Knoflíček sepsal svá prohlášení, stejně tak je třeba říci, že Goliath svůj spisek stvořil během svého „rozchodu“ se stranou.⁶⁶ V tomto směru je také důležité poukázat na Goliathovu antisemitskou narážku, která je v rozporu s jeho jiným pozdějším prohlášením na adresu Slánského (viz níže).

Lze souhlasit s policejními zprávami i *Duchem času*, že Knoflíčkův konec je spíše výsledkem zásahu Prahy a pokračujícího boje „levice“ a „perglovců“, než msta Slánského. Slánský byl na Ostravsku relativně krátce, a přestože byl členem „levice“, pro ostravské straníky byl člověkem zvenčí, a tudíž nedisponoval místními vazbami, aby byl schopen sám „odstranit“ Knoflíčka. Vystoupení Slánského na konferenci byla spíše tečka za akcí Prahy.

Slánský začal každopádně po svém příchodu hrát v *Dělnickém deníku* aktivní roli. V tomto směru lze odkázat na jeho⁶⁷ teze o dělnických dopisovatelích. „*Žádná kom.[unistická] strana nebude se moci nazvat bolševickou stranou, která nebude mít vybudován pevný kádr děln.[nických] dop.[isovatelů], jejíž tisk nebude mít pevného spojení s každou sebemenší továrnou, dílnou, šachtou, velkostatkem [...] A bolševisace strany znamená v prvé řadě zakotvit pevně v širokých vrstvách pracujícího lidu a získat je pro komunistickou stranu [...] Dělničtí dopisovatelé mo-*

Tam byl protizákonně vězněn sedmáct let v gulagu. Teprve v r. 1955 byl Chruščovem rehabilitován. Tři desetiletí po návratu z gulagu se zabýval dějinami a napsal několik vzpomínkových a historických prací, z nichž některé vyšly tiskem a v samizdatu. Viz Karel Gorovský [on-line] [cit. 18. 01. 2014]. Dostupný z <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/gorovs.html>.

⁶⁴ Gorovský, Karel: Dnešní stav komunistické strany Československa. Diktatura aparátníků nebo demokracie dělníků. Praha 1927, s. 39-40.

⁶⁵ AMO, f. Knoflíček Karel, složka „Soud, odvolání, amnestie prezidentovi“ (fol. 1-271), Dokladné poznámky k mému případu, fol. 119.

⁶⁶ Srov. Karel Gorovský [on-line] [cit. 18. 01. 2014]. Dostupný z <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/gorovs.html>

⁶⁷ Část článků z *Dělnického deníku* citovaných v tomto textu byla podepsána pouze iniciálou S. Autorství Slánského lze dedukovat jednak dle příjmení ostatních významných členů KSČ na Ostravsku představených výše a rovněž se lze opřít o článek Helešic, František: Pseudonymy, šifry a značky redaktorů a spolupracovníků ústředního tisku KSČ v letech 1920-1938. *Revue dějin socialismu 2*, ročník VIII, 1968, s. 222, kde je iniciála S. uvedena jako jedna ze značek Slánského.

hou a musí pomoci zdolat straně dva nejožehavější úkoly [...] 1. Dosíci pomoci tisku trvalého, úzkého a živého spojení s masami pracujícího lidu. 2. Přiblížití těmto masám tese a usnesení kongresů, jednotlivé důležité úkoly strany [...], učiniti jim je srozumitelnými na konkrétních denních zjevech a příklad.[ech] ze závodů, z jejich bezprostřední blízkosti, získati je, aby za ně bojovali a je uskutečňovali.“⁶⁸ Slánského interpretaci dělnických dopisovatelů lze chápat tak, že na ně mohl nahlížet jako na jeden z vhodných „nástrojů“ k přestavbě strany na Ostravsku. V tomto kontextu Slánský vycházel z levicové taktiky jednotné fronty, akce zdola – působit pomocí dělnických dopisovatelů na řadové straníky.

Působení Slánského v *Dělnickém deníku* se neobešlo bez konfliktů se zákonem ohledně publikovaných textů. Problém je však v tom, že mnohdy byl Slánský stíhán z pozice odpovědného redaktora a ne jako autor příslušných článků, které byly většinou otištěny nepodepsané (byť autorem mohl být Slánský), tudíž ne vždy byl stíhán za své názory. Slánský se tak mnohdy bránil tradiční formulkou ve smyslu, že autora článku nelze zjistit, neví se, kdo dal článek do tisku apod.⁶⁹ Většina trestů se odbyla pokutou či několikadenním trestem.⁷⁰

Slánský byl posláze ve funkci odpovědného redaktora nahrazen Václavem Kopeckým. V tomto kontextu je dále třeba zmínit, že ve stejné době na Ostravsku působil v roli redaktora *Pravdy chudoby* Klement Gottwald, který byl se Slánským v častém kontaktu.⁷¹ Kromě *Dělnického deníku* působil Slánský též v redakci týdeníku *Svornost* vydávaného pro venkovské oblasti kraje. Tento týdeník měl však menší význam, byl obsahově mnohem chudší a mnohdy přejímal stanoviska *Dělnického deníku*.⁷²

Slánského vzestup

V ostravské KSČ pokračoval spor mezi „perglowci“ a „levicí“, který byl personifikován Perglem a za „levicí“ Evženem Valčákem. Lze však soudit, že se nejednalo o ideový spor, nýbrž o osobní konflikt. Na krajské konferenci konané

⁶⁸ O významu a úkolech dělnických dopisovatelů. *Dělnický deník*, 15. července 1925, roč. VIII., č. 160, s. 2.

⁶⁹ Srov. Drug, Štefan: Laco Novomeský ako novinár v Ostrave v rokoch 1925–1929. Ostrava, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 11, 1981, s. 136.

⁷⁰ K trestnímu stíhání Slánského existuje řada archivních materiálů, bohužel však s velmi nízkou výpovědní hodnotou. V tomto směru však lze především odkázat na následující materiály: ZAO, fond Státní zastupitelství Ostrava, kart. 392 (původně kart. 12), Tlz., roč. 1925, č. 40, 59, 69, dále kart. 393 (původně kart. 13), Tlz., roč. 1926, č. 5–6, 43 a také kart. 397 (původně kart. 17), Tlz., roč. 1927, č. 131. Také lze uvést materiály uložené v ZAO, fond Krajský soud v Moravské Ostravě (dále KSMO) – trestní tiskové spisy 1920–1939, kart. 23, číslo spisu (č. sp.) 132, katalogizační číslo (kat. č.) 755, č. sp. 138, kat. č. 761, č. sp. 139 kat. č. 762, č. sp. 164, kat. č. 765, dále ka 25, č. sp. 37 kat. č. 791, č. sp. 50 kat. č. 797, č. sp. 61 kat. č. 801.

⁷¹ Gawrecki, D.: Klement Gottwald a bolševizace KSČ na Ostravsku. In: Klement Gottwald. Revolucionář, politik, státník. Ostrava 1973, s. 61.

⁷² Steiner, J.: Boj KSČ na Ostravsku za jednotu dělnické třídy v letech 1924–1925, s. 7.

dne 13. září 1925 byl zaznamenán názor „*jak můžeme mluvit dělnictvu o solidaritě, když na Ostravsku jsou si odborový a politický tajemník stále ve vlasech a nemohou se ani na nejdůležitějších akcích sjednotit.*“⁷³ Tento spor vedl k další krizi ve straně na Ostravsku.

Roli zde patrně hrály i osobní vlastnosti Evžena Valčáka, o nichž se literatura i řada pramenů vyjadřuje negativně:⁷⁴ „*Evžen Valčák vedl často život alkoholi-ka. Pod podloubím v Ostravě se scházel se spodinou lidské společnosti, v lokále nálevním sám odňal poklop ze syrečků a svými nečistými prsty rozdával polo-pitým osobám toto jídlo a hulákal při tom.*“⁷⁵ O tom, že se jednalo o osobní a ne ideové spory, hovořil i sám Slánský na konferenci závodních buněk konané 5. září 1925. Avšak Slánský, jako člen „levice“, v tomto sporu stál na straně Valčáka a na této konferenci dále uvedl, že „*perglovci*“ úmyslně vnašejí do strany rozkol, a že „*vůči oportunistickým funkcionářům musí vedení strany postupovati radikálně a tyto nespokojené živly ze strany vyloučiti.*“⁷⁶

Spor mezi Perglem a Valčákem vyvrcholil při sestavování kandidátní listiny do poslanecké sněmovny za Ostravský kraj. Podle všeho oba dva představitelé usilovali o své zařazení na kandidátku.⁷⁷ Tento spor byl definitivně rozhodnut na krajské konferenci KSČ konané 13. září 1925. Den před konferencí se konala předporada funkcionářů KSČ, kde se jednalo o vytvoření tzv. bloku, tedy sjednocení rozhádaných táborů. Slánský zde otevřel otázku kandidátky do poslanecké sněmovny a navrhl, aby na prvním místě byl Josef Petr a na druhém místě Evžen Valčák, a následně požádal o vyjádření Pergla. Pergl uvedl, že nikdy netoužil po poslaneckém mandátu, ale ostře se vymezil vůči kandidatuře Valčáka. Pergl dále prohlásil, že nedoporučuje, aby na kandidátce byli zaměstnanci sekretariátu strany či odborů a navrhl, aby se jednalo o kandidátku ryze dělnickou. S tímto postupem vyjádřil nakonec souhlas i Evžen Valčák.⁷⁸

Na samotné konferenci se většina delegátů vyjadřovala k ochotě uchovat jednotu strany na Ostravsku. V tomto kontextu hovořil i sám Slánský: „*Je*

⁷³ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 234, inv. č. 1248, sign. 2, fol. 3.; NA, PMV, sign. 225-531-4, fol. 65.

⁷⁴ Na druhé straně Duch času hovořil o Valčákovi jako o zásadním a revolučním komunistovi, který bojoval na barikádách v Rusku, a za kterým stálo skoro všechno komunisticky organizované dělnictvo, měl to být agilní tajemník, který konal jednu schůzi za druhou. Viz Komunista Valčák je tedy vyřízen. Duch času 19. května 1926, roč. XXVIII., č. 117, s. 3.

⁷⁵ Slezské zemské muzeum (dále SZM). Podsbírka Novodobé dějiny, f. Vzpomínky, IIIV 79, 105 Krhut, Ed.: Vzpomínky zakládajícího člena KSČ v Ostravě, vzpomínky na Dělnický deník (1919–1928), nezpracovaný fond. Tímto chci také poděkovat pracovníci Slezského zemského muzea Mgr. Janě Horákové za zprostředkování a přístup k těmto vzpomínkám.

⁷⁶ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 234, inv. č. 1242, sign. 2; NA, PMV, sign. 225-531-4, fol. 83.

⁷⁷ Viz projev Hynka Kožušníka na krajské konferenci KSČ 13. září 1925. ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 234, inv. č. 1248, sign. 2.; NA, PMV, sign. 225-531-4, fol. 69.

⁷⁸ ZAO, f. PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 234, inv. č. 1248, sign. 2.; NA, PMV, sign. 225-531-4, fol. 65–67.

potěšitelným zjevem, že všichni dosavadní řečníci jsou pro utvoření bloku. To je zárukou, že překonali jsme krizi zplna a že všichni jsou jednotného názoru, že spolupráce v bloku je na Ostravsku nutná.⁷⁹ Podle pramenů a literatury bylo jednoty dosaženo především díky zásahu pražského ústředí. Pamětníci udávají, že na Ostravsko přijel Karel Kreibich.⁸⁰ „Direktivní“ nařízení jednoty shora však nezabránilo dalším rozepřím ve straně.⁸¹

Na této konferenci byl Slánský zvolen do krajského výkonného výboru⁸² a následoval další jeho vzestup ve stranických orgánech. Slánský se stal instruktorem pro vítkovickou závodní buňku. Instruktoři tvořili síť organizátorů, kteří měli na starosti důležité závodní buňky či obvodní výbory. Zpráva o krajské konferenci uvádí, že instruktoři byli „nejaktivnější soudruzi [...] schopní funkcionáři.“⁸³

Slánský do května roku 1926 zastával funkci vedoucího agitačně-propagační komise. Komise stanovovala agitační hesla při důležitých akcích, stejně tak se věnovala problematice tisku a vzdělávacím kursům. Samotné hodnocení komise však není příliš kladné, bohužel však nevíme, kdo je autorem této zprávy. Byla kritizována nedostatečná výstavba aparátu a především pasivita agitátorů. Slánský byl od května 1926 vystřídán Václavem Kopeckým. V této změně však nelze vidět trest či nespokojenost se Slánským, neboť Slánský se následně stal předsedou organizační komise, kde vystřídal Evžena Valčáka. Slánský po svém nástupu provedl reformu organizační komise, zajistil její pravidelné schůze každých 14 dní a na jednání komise přibíral ostatní krajské instruktory, obvodní důvěrníky a referenty apod. Komise vydávala instrukce k důležitým stranickým akcím a následně vedla diskuze o jejich průběhu. Činnost komise byla díky tomu hodnocena jako jedna z nejlepších.⁸⁴ Slánský se snažil pomocí stranického aparátu působit na co nejširší stranickou základnu. A mohl se pokusit na jednání ovlivňovat ostatní nižší stranické funkcionáře a pomocí nich pak působit na zbytek stranické základny.

Ve stejné době, kdy se Slánský ujal organizační komise, získal na úkor Evžena Valčáka další funkci. Krajský výkonný výbor na svém zasedání 15. května 1926 zbavil Valčáka funkce krajského tajemníka. Dle policejní zprávy byl Valčák odvolán jednak kvůli svému nezřízenému životu, tak svoji roli sehrál

⁷⁹ Projev Rudolfa Slánského na krajské konferenci KSČ 13. září 1925. ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 234, inv. č. 1248, sign. 2.; NA, PMV, sign. 225-531-4, fol. 70.

⁸⁰ SZM. Podsbírka Novodobé dějiny, f. Vzpomínky, IIIV 79, 105 Krhut, Ed.: Vzpomínky zakládajícího člena KSČ v Ostravě, vzpomínky na Dělnický deník (1919–1928).

⁸¹ NA, PMV, sign. 225-530- X0-10-1; NA, fond Předsednictvo ministerské rady (PMR), kart. 23, sign. 9, Zpráva o politické a státně policejní situaci ve Slezsku od 7. do 21. září 1925.

⁸² ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 298, inv. č. 3276, sign. 2.

⁸³ Zpráva ku konferenci XVIII. krajské organizace KSČ v Mor. Ostravě konané dne 13. a 14. listopadu. NA, fond Krajské a okresní výbory KSČ, základní organizace KSČ 1921–1938, kart. 21, a. j. 267.

⁸⁴ Zpráva ku konferenci XVIII. krajské organizace KSČ v Mor. Ostravě konané dne 13. a 14. listopadu. NA, Krajské a okresní výbory KSČ, základní organizace KSČ 1921–1938, kart. 21, a. j. 267.

i Josef Pergl, kterému se konečně podařilo zbavit jednoho ze svých soupeřů. Zasedání krajského výkonného výboru se však také účastnil představitel pražského ústředí Josef Haken⁸⁵ (významná osobnost „levice“), a za koncem Valčáka mohla být intervence z Prahy. Nástupcem Valčáka určili Rudolfa Slánského.⁸⁶

Za Slánského stranickým vzestupem stál patrně zákrok pražského vedení. Haken mohl chtít, aby „levice“ měla v Ostravě „svého“ člověka, ale cílem bylo také zajistit kompromis mezi dvěma rozhádanými tábory. Slánský sice náležel k „levici“, ale jako člověk „zvenčí“ mohl být pro „perglorce“ přijatelnější než vyloženě ostravský zástupce z řad levého směru. Lze spekulovat, že Slánský mohl být Perglem akceptován paradoxně kvůli svému věku. Pergl patrně viděl ve Slánském ambiciózního radikála, avšak stále s malými zkušenostmi, a tudíž někoho, kdo mu nebude dělat příliš velké problémy, nemluvě o faktu, že Pergl hrál nadále hlavní úlohu v odborech.

Každopádně Slánský tedy získal jednu nejvyšších funkcí ve stranické hierarchii. V tomto směru je též zajímavé uvést vzpomínku na jeho pracoviště: *„Sekretariát KSČ XVIII. kraje byl ve starém rohovém domě na Nádražní třídě číslo 35 [...] v tomto domě pronajala strana jeden byt, skládající se ze dvou větších místností, maličké kuchyňky a přilehlého pokojíku [...], samozřejmě bez ústředního topení. Přední místnost byla přijímací; byla přepažená pultem, a měli zde své stoly organizační tajemník a písařka. Druhá větší místnost byla určena pro schůze [...] Zde se konaly i schůze krajského výboru, jichž se zúčastňovalo kolem dvaceti lidí. Maličký pokojík pak sloužil za pracovnu vedoucího tajemníka.“⁸⁷*

Tajemník Slánský

Nyní se však zaměříme na aktivity Slánského ve vedoucí funkci. Slánskému se podařilo částečně uklidnit situaci ve straně. Zpráva o krajské konferenci ze dne 13. a 14. listopadu 1926 uvádí, že se ve vedení strany podařilo vymýtit osobní spory a udělat z krajského výboru kolektivní orgán,⁸⁸ stejně tak celková činnost krajského výboru byla většinou řečníků hodnocena kladně.⁸⁹

Slánský sám na konferenci uvedl: *„Veškerá činnost musí být posuzována s hlediska bolševisace strany. To znamená překonávání názorových přebyteků II. internacionály a osvojení si ideologie té strany, která už provedla vítěznou*

⁸⁵ ZAO, PŘMO, prezidiální spisy 1919–1939, kart. 243, inv. č. 1551, sign. 3.; NA, PMR, kart. 23, sign. 9. Zpráva o politické a státně policejní situaci ve Slezsku od 17. do 30. května 1926.

⁸⁶ Steiner, J.: Mezikrise 1926 a komunistické hnutí na Ostravsku, s. 76–77, poznámka 217.

⁸⁷ Vzpomínky Vojtěcha Dolejšího. Cit. dle Ploskonka, Josef – Prášil, Roman: 50 let bojů KSČ za socialismus v Severomoravském kraji, 1. část, Ostravsko. Ostrava 1972, s. 190.

⁸⁸ Zpráva ku konferenci XVIII. krajské organizace KSČ v Mor. Ostravě konané dne 13. a 14. listopadu. NA, f Krajské a okresní výbory KSČ, základní organizace KSČ 1921–1938, kart. 21, a. j. 267.

⁸⁹ Nedělní debata na krajské konferenci. Dělnický deník, 18. listopadu 1926, roč. IX., č. 266, s. 3.

revoluci. Výkonný výbor byl veden zásadou dobýt si u členstva strany i mimo stranu autoritu vedení revolučního proletariátu. Dalším úkolem bylo docílení naprosté bolševické jednoty a bojovné disciplíny, stejně jako zvýšení aktivity všech našich příslušníků. Krajský výbor zvýšil autoritu krajského vedení oproti dobám, kdy strana ocitala se v krizi a také na Ostravsku vyskytli se soudruzi, jejichž názory byly nesprávné. Celá činnost krajského vedení směřovala k tomu, aby strana stala se vůdkyní širokých dělnických mas, dobyla většinu pracujícího lidu v městech i na venkově.⁹⁰

Slánský ve vedení kraje provedl výraznou reorganizaci, resp. zavedl potřebnou dělbu práce. Všechny záležitosti byly předem řešeny v příslušných komisích a výsledek práce těchto komisí byl předložen k definitivnímu rozhodnutí vedení kraje.⁹¹ V tomto kontextu je nezbytné zmínit hlavní Slánského postoje a ideje spojené s organizací strany a celkově její činností.

„Komunistická strana je stranou bojovnou a boj vyžaduje aktivnost, čilost, život v organizacích, [...] musíme se radit, t.j. diskutovat, jak vybudovat a zpevnit závodní buňky, [...] jak přitáhnout k práci dosud jen papírové členy [...] Budeme-li takto diskutovat, pak diskuse bude znamenat, že se nejen ubráníme persekuci, ale zesílíme v ní, že nejen neoslabí nás buržoasie ve volebním boji, ale že docílíme úspěchů, že v ohni persekuce a volebního boje za plodné, účelné diskuse zocelíme, zpevníme, zavedeme železnou disciplínu, naučíme se správně bojovat za zájmy proletariátu, že budeme na správné cestě stát se v pravdě bolševickou stranou.“⁹² V řadě svých prohlášení byl Slánský konzistentní a to i v otázce reorganizace na bázi závodních organizací. Vyzdvihl nezpochybnitelnou úlohu každého jednotlivého člena s tím, že je nezbytné zaměřit se na činnost zdola. V tomto smyslu vycházel z linie V. kongresu a také naplňoval koncepci „levice“. Přestavbu strany vnímal jako zásadní úkol pro boj s nepřitelem.

„Boj vyžaduje jednotu vůle. [...] Bez vytvoření jednoty názorů není možná jednota v akcích, bez jednoty v akcích je nemožný boj [...] chceme mít ve straně jednotný bolševický směr. Ale k tomu je třeba, abychom si vytkli nesprávné názory, které se u jednotlivců objevují a které odporují usnesením světových sjezdů Komunistické internacionály. Diskusi nevedeme tedy proto, aby několik redaktorů, intelektuálů a sekretářů mohlo psát učené články a hádat se mezi sebou o kozí chlup. Vedeme ji v zájmu našeho členstva, v zájmu dělnictva. A bylo by jen třeba, aby to byli právě naši soudruzi-dělníci přímo z továren a dolů, kteří by největší měrou účastnili se diskuse.“⁹³ Úloha názorového sjednocení byla pro boj

⁹⁰ Krajská konference XVIII. kraje. Dělnický deník 14. listopadu 1926, roč. IX., č. 263, s. 1.

⁹¹ Zpráva ku konferenci 18. Krajské organizace KSČ v Mor. Ostravě dne 21. a 22. dubna 1928. NA, Krajské a okresní výbory KSČ, základní organizace KSČ 1921–1938, kart. 21, a. j. 269.

⁹² Za největší semknutost, disciplinovanost a bojeschopnost. Dělnický deník 2. srpna 1925, roč. VIII., č. 176, s. 1.

⁹³ Za největší semknutost, disciplinovanost a bojeschopnost. Dělnický deník 2. srpna 1925, roč. VIII., č. 176, s. 1.

s nepřitelem zásadní. Dosáhnout takového cíle šlo jejich zapojením do diskuze, tedy spoluutváření strany.

Jak bylo uvedeno výše, Slánskému se podařilo zmírnit rozbroje, ale pouze částečně. Z existující literatury lze vysledovat spor mezi vedením KSČ a MVS (odborníky), tedy zejména mezi Slánským a Perglem. Slánský tak např. kritizoval, že se nepodařilo zajistit kooperaci závodní buňky a závodní odborové organizace a volal po tom, že „*napříště musíme pracovat společně*“.⁹⁴ Na druhé straně představitelé odborů odmítali zasahování strany do odborové práce.⁹⁵ Lze soudit, že Perglovi šlo principiálně na jedné straně o zachování autonomie odborů, ale na straně druhé můžeme jeho jednání vnímat jako pokračování střetu dvou proudů v KSČ. Slánského zápolení s „perglowci“ zajisté ovlivnilo jeho postoje vůči odborům. Avšak jeho snaha pracovat společně a zajistit kooperaci na základní úrovni členstva, vychází rovněž z taktiky jednotné fronty „zdola“.⁹⁶

V textu již byla zmíněna teze, že řada Slánského kroků vycházela z taktiky jednotné fronty „zdola“. V tomto kontextu je důležité též shrnout další jeho názory ohledně této strategie a její aplikaci na Ostravsku „*Pan Čepěk⁹⁷ má přímo panický strach z toho, aby komunističtí a sociálně demokratičtí dělníci se nesešli pohromadě [...] Proto prý chceme jednotnou frontu, aby se naši dělníci dostali k sociálně demokratickým dělníkům a mohli je bolševisovat! – Proč, pane Čepku, ten strach? [...] My takových obav nemáme. My se neobáváme, sociálně demokratičtí dělníci získají naše dělníky pro sociálně demokratické myšlenky, že je přesvědčí. My je naopak k sociálně demokratickým dělníkům posíláme. Necht' jen dělníci sami posoudí názory sociálně demokratické a komunistické. Věříme ve zdravý úsudek dělníků.*“⁹⁸

František Čepěk na to reagoval článkem obsahujícím sérií citátů významných zahraničních komunistických představitelů ohledně jednotné fronty, ze kterých

⁹⁴ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 259, inv. č. 1887, sign. 2-61, fol. 2.

⁹⁵ Purkyňová, Milada: Význam V. sjezdu KSČ pro vítězství marxisticko-leninského směru v ostravské krajské organizaci. Ostrava, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 10, 1979, s. 66, poznámka 22.

⁹⁶ V tomto kontextu lze odkázat na dřívější článek Slánského ohledně závodních organizací: „*Největší překážkou uskutečnění jednotné fronty [...] bylo, že se nám do posledních měsíců nepodařilo vniknout úplně mezi onu velkou masu neorganizovaných a indiferentních, [...] Tu nám vysvítá nutnost, proč třeba jít do závodů a podporovat hnutí závodních výborů a rad [...] Přiblížení se závodům, zakotvení v závodech a hnutí záv. rad znamená uvést v pohyb a získati pro společný boj široké vrstvy průmyslového dělnictva. Znamená to počátek budování skutečné jednotné fronty. Umožní nám to vtáhnouti do této jednotné fronty i ty, kteří dosud s námi jen sympatisovali nebo byli vůbec indiferentní nebo dokonce dosud stáli v nepřátelském táboru.*“ Závody, záv. rady a jednotná fronta. Komunismus – revue pro komunistickou teorii a praxi 21, 28. listopadu 1923, roč. II., č. 21, s. 475, 478.

⁹⁷ František Čepěk, redaktor „opozičního“ Ducha času.

⁹⁸ Pan Čepěk zahajuje novou kampaň proti jednotné proletářské frontě. Dělnický deník 23. listopadu 1926, roč. IX., č. 270, s. 3.

plynuly negativní úmysly vůči sociální demokracii. Na závěr článku Čepka na adresu Slánského uvedl: „Považuji vás za poctivého člověka, za mladého nadšence, který se může mýlit, ale který má chuť vniknout do jádra každé věci [...] Táhá se vás: Jsou vám všechny tyto citáty známy? Když ano, nepřišel jste dosud na to, že vaše ‚jednotná fronta‘ je švindlem? Říkáte-li, že nikoliv, pak promiňte, mám pro to jen dvojí vysvětlení: **Bud’ jste dosud nedospěl dostatečně, abyste to vůbec pochopil, anebo pochopil jste smysl ‚jednotné fronty‘ až příliš dobře a potom takové články, jako je článek v Dělnickém Deníku ze dne 23. listopadu, jsou jen dokladem, že i vy vědomě onen ‚švindl a podvod s jednotnou frontou‘ forsírujete.**“⁹⁹ Slánského postoj vůči sociální demokracii v rámci taktiky jednotné fronty v jistém smyslu stál na principech, které František Čepka kritizoval. Slánský byl příslušník „levice“, která napadala „sociálnědemokratické přežitky“ v KSČ, stejně tak vycházela ze spolupráce „zdola“, což zjednodušeně znamenalo „nepřátelské“ postoje vůči vedoucím představitelům sociální demokracie.

Lze však předpokládat, že Slánský taktiku jednotné fronty nevnímal pouze jako jeden z nástrojů v boji se sociální demokracií, ale skutečně chápal jednotnou frontu jako prostředek k získání a výchově lidí pro komunistické vize. V tomto kontextu lze předpokládat, že Slánského negativní postoje vůči „sociáldemokratismu“ cílily na vedení sociální demokracie a stejně tak k vedoucím představitelům tohoto směru v KSČ reprezentovaným v celostátním měřítku Šmeralem a na Ostravsku Perglem.¹⁰⁰ Byl to směr, který chtěl ve straně jako příslušník „levice“ vymýtit, ale spíše pomocí postupného vzdělávání řadových straníků, tedy lze soudit, že Slánský nezastával dogmatický postoj, alespoň vůči řadovým členům. (viz výše)

Ostatně výše uvedená prohlášení neznamenal naprostou „válku“ mezi KSČ a sociální demokracií. Slánský byl dříve účasten deputace vyslané za sociálními demokrati s návrhem na společný postup proti zdražování životních potřeb a fašismu,¹⁰¹ stejně tak vyzýval komunistické dělníky, aby podpořili sociálně demokratické akce.¹⁰² Dále je také zajímavé hodnocení osobních vlastností Slánského ze strany Františka Čepka, jako pomýleného idealisty.

Dostupná historiografie se shoduje v jednom aspektu při analýze stavu KSČ na Ostravsku. Významné postavení sociální demokracie a silný vliv

⁹⁹ Pane kolego R. Slánský: Vaše jednotná fronta je švindl a podvod. Duch času 24. listopadu 1926, roč. XXVIII., č. 275, s. 3. Příslušné pasáže byly zvýrazněny Františkem Čepkem.

¹⁰⁰ Lze předpokládat, že výchova člověka pro komunistické vize byla jedním z cílů Šmerala a tedy i „sociáldemokratismu“ v KSČ. Avšak výchova spíše v linii současného řádu (v rámci parlamentní republiky), nikoliv přípravy na diktaturu proletariátu apod. Což bylo patrně trnem v oku „levic“ a tím i Slánskému. Ke Šmeralově postoji viz Kučera, B.: Podíl Dr. Bohumíra Šmerala na vzniku hesla dělnické vlády v letech 1922–1923. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada sociálněvědná 12, č. G7, 1963, s. 124–125.

¹⁰¹ Deputace ostravského krajského výboru ... Dělnický deník 6. června 1926, roč. IX., č. 130, s. 1.

¹⁰² Před Lidovým domem demonstrují dělníci za jednotnou frontu. Dělnický deník 13. června 1926, roč. IX., č. 136, s. 2.

„oportunistických perglovců“ vedly k oslabení ideologické úrovně ostravských pracujících.¹⁰³ Slánského činnost je poznamenána snahou tento stav zlepšit. Začátkem roku 1926 začal organizovat krajský výbor školu leninismu,¹⁰⁴ stejně tak bylo zavedeno školení v tzv. elementárních školách. Slánský zde měl na starosti školení o organizačních principech, odborové otázce, revoluční strategii¹⁰⁵ a podílel se na organizaci těchto škol.¹⁰⁶ Bohužel se nepodařilo dohledat bližší informace k činnosti Slánského během těchto školení. V této souvislosti lze pouze uvést časopis *Komsomolec*, který byl tištěn pouze jako rukopis pro účastníky kurzu, který se však úřadům podařilo získat v jediném výtisku. Dle *Komsomolce* měl Slánský příspěvek k událostem v Číně.¹⁰⁷

Dle zpráv krajské konference z 13. – 14. listopadu 1926 však strana nadále trpěla nízkou ideologickou úrovní členských mas i funkcionářů.¹⁰⁸ Jistou snahou o zvýšení ideologické úrovně členstva byla rubrika v *Dělnickém deníku* nazvaná *Bolševická teorie a praxe*, která měla pravidelně členstvo informovat o teoretických i praktických otázkách bolševické taktiky. Slánský měl první příspěvek.¹⁰⁹ Tato rubrika však brzy skončila, neboť příspěvků do této rubriky bylo v *Dělnickém deníku* otištěno jen několik. Celkově lze tedy uvést, že za Slánského došlo ke snahám o zlepšení ideové úrovně, ale tyto pokusy byly úspěšné pouze částečně.

Proletářská obrana, konflikty se zákonem a trockismus

Na příkaz pražského ústředí byla budována tzv. proletářská obrana. Toto seskupení mělo patrně sloužit k obraně na závodech, kde došlo k vzestupu fašistických elementů. Slánský k tomu sám uvedl: *„Jelikož v poslední době vyskytlo se mnoho případů brutálního ztýrání našich stoupenců a fašisté zorganizovali si úderné roty proti našim schůzím, aby je mařili, musí také komunistická strana učiniti svá protipatření na ochranu svých členů. Fašisté mají černé košile, jsou ozbrojeni pendrekem a revolvery. Strana komunistická jest nucena [...] utvořiti ve všech místech ‚proletářské obrany‘ [...] Členové proletářské obrany budou nositi modré blůzy s pásem, na hlavě budou mít čepice po ruském vzoru [...] Je to sice pro nás částečně demagogické tvrzení, že tyto proletářské obrany jsou proti fašistickým útokům na republiku, avšak musíme tak tvrdit, aby nám naposled ještě*

¹⁰³ Steiner, J.: KSČ na Ostravsku v období 5. kongresu Komunistické internacionály. In: Dohnal, M. – Hájková, E. – Mariánek, V. (eds.): *Z dějin dělnického hnutí na Ostravsku za předmnichovské republiky*, s. 85.

¹⁰⁴ Dohnal, M.: *Přehled dějin KSČ v Severomoravském kraji do roku 1948*. [1. sv.], Ostravsko, s. 56.

¹⁰⁵ NA, Krajské a okresní výbory KSČ, základní organizace KSČ 1921–1938, kart. 21, a. j. 267.

¹⁰⁶ Slánskému byly adresovány přihlášky straníků do tohoto školení. Viz Krajská škola leninismu. *Dělnický deník* 31. ledna 1926, roč. IX., č. 25, s. 2.

¹⁰⁷ NA, PMV, sign. 225-431-3, fol. 76, 93.

¹⁰⁸ Zpráva ku konferenci XVIII. krajské organizace KSČ v Mor. Ostravě konané dne 13. a 14. listopadu. NA, Krajské a okresní výbory KSČ, základní organizace KSČ 1921–1938, kart. 21, a. j. 267.

¹⁰⁹ Viz *Dělnický deník* 8. prosince 1926, roč. IX., č. 283, s. 5.

nechtěli zakázat nošení jednotného kroje.¹¹⁰ Nebo v Dělnickém deníku: „Dělníci musí si připamatovat staré heslo oko za oko, zub za zub. Okamžitě zakládat proletářské obranné sbory, které budou chránit schůze a projevy dělnické [...] Okamžitě je třeba, aby k boji proti fašistům spojili se všichni dělníci bez rozdílu politické příslušnosti [...] Jen roztržitost a nesjednocenost dělnictva může umožnit fašistům úspěch.“¹¹¹

Slánský se taktéž takto oděn spolu s proletářskou obranou objevil dne 25. července 1926 na všelidové slavnosti v Moravské Ostravě. Nedošlo zde k žádnému významnému konfliktu a Slánský byl pouze upozorněn na skutečnost, že nebylo povoleno nošení uniforem.¹¹² Proletářská obrana však nepřinesla pro KSČ nic dobrého. Nošení uniforem vedlo k tomu, že policie a zaměstnavatelé měli snadný přehled o tom, kdo je členem obrany, což mělo mnohdy za následek propuštění.¹¹³

Slánského aktivity v Moravské Ostravě se nevyhnuly konfliktu s úřady či se zákonem. Výše již byly uvedeny prohrěšky Slánského v rámci jeho působení v *Dělnickém deníku*, ovšem rozpory se zákonem se netýkaly pouze tisku.¹¹⁴ Slánský na sebe upozornil úřady již krátce po svém příchodu do Ostravy při provádění exekuce jednoho dělníka: „Rudolf Slánský [...] Byl rovněž vyzván, aby šel jako svědek na strážnici. Šel s nimi, neboť chtěl zároveň zjistit jméno onoho strážníka, který se tak hrubě osočil na ubohého člověka. Na strážnici [...] poznal s. Slánský onoho strážníka, jehož jméno se chtěl dozvědět, požádal ho, aby mu je řekl a předložil svoji žurnalistickou legitimaci. Jaké bylo však jeho překvapení, když jej strážník rázně odbyl a posměšným ‚s pánem bohem‘ ukázal mu dveře. S. Slánský se proti tomu ohradil a žádal, aby s ním bylo jednáno slušně. Na to však strážník chvil jej za kabát a násilně strčil jím ke dveřím s několika hrubými poznámkami.“¹¹⁵

Dále lze poukázat na záznam v trestním rejstříku, kde Slánský uvedl: „Doznávám, že jsem dne 12. 6. 1926 šel v čele průvodu, který se mimovolně po ukončení tábora utvořil z osob, jdoucích směrem k Vítkovicím. Šel jsem v čele průvodu proto, abych mohl dbáti o udržení pořádku, za který jsem se na policejním ředitelství zaručil. Na křižovatce k nádraží, tu pokoušel jsem se o dosažení rozchodu

¹¹⁰ Projev Slánského na konferenci sboru ostravských funkcionářů KSČ dne 17. června 1926. NA, f. PMV, sign. 225-531-4, fol. 55–56.

¹¹¹ Budeme ještě mlčky přihlížet? Dělnický deník 9. července 1926, roč. IX., č. 156, s. 1.

¹¹² NA, PMV, sign. 225-439-5, fol. 92.

¹¹³ ABS, MNB, sign.1, kart. 6, Z-vyš.1480-86, fol 76.

¹¹⁴ Ke Slánského trestné činnosti existuje řada materiálů, ale opět se zde setkáváme s nízkou výpovědní hodnotou. V tomto směru však lze odkázat na ZAO, Krajský soud v Moravské Ostravě – trestní spisy 1920–1938, sign. Čč 150/26, Čč 655/26, Čč 902/26, Čč 964/26, Čč 979/26, Čč 897/26, Čč 1537/26 a dále AMO, f. Okresní soud v Moravské Ostravě 1924–1948, kart. 4, T VIII 1387, kat. č. 220, T VIII 2254, kat. č. 233, kart. 6, T VIII 2265, kat. č. 354, kart. 7, T VIII 2681, kat. č. 368.

¹¹⁵ Ostravská policie se opět jednou vyznamenala. Dělnický deník, 28. června 1925, roč. VIII., č. 148, s. 2.

*průvodu, avšak bezvýsledně.*¹¹⁶ Slánský byl za vedení nepovoleného průvodu odsouzen na 14 dní vězení.¹¹⁷

V souvislosti s působením Slánského na Ostravsku je nutné uvést ještě jeden aspekt. Policejní zpráva hovoří o jeho příklonu k trockismu.¹¹⁸ Dle výpovědi Jindřicha Juzskewicze, avšak pořizené v 50. letech v rámci přípravy procesu, se Slánský angažoval v letákové akci na podporu Trockého. Nutno ovšem podotknout, že sama Státní bezpečnost, označila Juzskewiczovu výpověď (ovšem celkově ke Slánskému) za patrně smyšlenou. Každopádně Juzskewicz uvedl, že Slánský byl za své názory povolán do Prahy, kde se přiznal ke svému trockistickému stanovisku a následně se do Ostravy vrátil jako přesvědčený antitrockista.¹¹⁹ V tomto směru lze uvést úryvek ze Slánského článku ohledně kritiky Trockého „*Leninská jednota strany, leninská revoluční linie – toť statky, které obhájí a dovede obhájití revoluční proletariát. Toť statky, jež revoluční proletariát obhájí proti všem, i proti těm, kteří dříve stáli na významných, ba nejvýznamnějších místech jeho řad.*“¹²⁰ O letákové akci na podporu Trockého ze strany Slánského (i Kopeckého) však hovořil také Jan Janek, nástupce Slánského ve funkci krajského tajemníka.¹²¹ O Jankově kritice Slánského *Duch času* uvedl „*Panečku, to si dal! Urazit nové božstvo á la Slánský.*“¹²²

Duch času

Částečné dokreslení činnosti Slánského nám může poskytnout již zmíněné „opoziční“ periodikum *Duch času*. Sociálně demokratické noviny psaly o vzestupu Slánského „zajímavě“: „*Knoflíčka už odkráglovali a místo něj poslalo do Mor. Ostravy pražské politbyro Zinověvova epigona Slánského, který tu má krajně levičáckým způsobem srazit všem pravičáckým úchy[!]kám hlavy dolů.*“¹²³ Celkově *Duch času* o Slánském hovořil jako o někom, kdo byl primárně dosažen pražským politbyrem.

Další zajímavou zprávou přinesl *Duch času* ohledně údajně vzpoury proti Slánskému, která se měla odehrát 13. srpna 1926 na konferenci závodních buněk.¹²⁴ Ovšem je zde problém s věrohodností této informace. Policejní zprá-

¹¹⁶ ZAO, PŘMO, relace ze schůzí 1912–1914, kart. 1187, inv. č. 6206, sign. 2839.

¹¹⁷ Prügelpatent v demokratickém státě. Dělnický deník 22. června 1926, roč. IX., č. 143, s. 3.

¹¹⁸ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 298, inv. č. 3276, sign. 2.

¹¹⁹ ABS, MNB, sign. 1, kart. 6, Z-vyš.1480-86, fol. 67, 70, 73.

¹²⁰ Jednotni v obraně leninské revol. linie a jednoty Leninovy strany!. Dělnický deník 17. listopadu 1927, roč. X., č. 263, s. 1.

¹²¹ V. sjezd KSČ ve znamení ostrého obratu do leva. Dělnický deník, 28. února 1929, roč. XII., č. 50, s. 3.

¹²² Z komunistického sjezdu. Duch času 27. února 1929, roč. XXXI., č. 49, s. 3.

¹²³ Křížácké tažení Bubníkoviců na Ostravsko. Duch času 28. srpna 1925, roč. XXVII., č. 199, s. 3.

¹²⁴ Rozkol v komunistické straně na Ostravsku vyvrcholuje. Duch času 15. srpna 1926, roč. XXVIII., č. 191, s. 1.

va z této konference totiž konkrétně k tomuto článku uvedla, že se nezakládá na pravdě, neboť zde k žádnému vystoupení opozice nedošlo.¹²⁵ V podobném duchu vyzněla další policejní hlášení o konferenci závodních buněk ze dne 29. srpna 1926, kde Slánský kritizoval pomalou organizační výstavbu strany, ale podle zprávy zde nebyla žádná akce opozice vůči němu.¹²⁶

Přesto Duch času nadále přinášel zprávy o nespokojenosti se Slánského vedením, a to např. článku *Pravda o rozvratu komunistické strany na Ostravsku* ze dne 20. srpna 1926. „*Projevy odporu a nespokojenosti s dosavadním vedením komunistické strany na Ostravsku, které si počíná diktátorsky i proti rozhodnutím dělnických důvěrníků a buněk. Zejména ostří zahroceno jest proti redaktorovi Slánskému, kterému se vytýká, že je poslušným služebníkem politbyra v Praze a že jest příliš mlád na to, aby starým veteránům v hnutí dělnickém na Ostravsku vykládal svoje rozumy, nebo dokonce poroučel. Slánského věrní korteši, když viděli, že mu hoří půda pod nohama a že v jeho nepřítomnosti kují se plány v řadách opozice o jeho odstranění, uvědomili ho o tom a on se včera ranním rychlíkem vrátil do Ostravy, aby opoziční hnutí zlomil a udržel si vládu nad komunistickým dělnictvem na Ostravsku v rukou. Nasvědčuje tomu alespoň jeho nenadálý a nečekaný návrat z dovolené do Ostravy. Podle doslechu veze si sebou Slánský instrukce od politbyra, jak opozičníky naučiti moresům a poslušnosti. [...] je možno se domnívati, že katanská práce Slánského se jen tak nezdaří, neboť opozice, jak to již řekla na páteční konferenci buněk ‚U Slunce‘ nechce se dáti jen tak zakřiknout a chce provésti svůj co svůj plán i za cenu rozbití strany.*“¹²⁷ Článek Slánský zažaloval pro urážku na cti.¹²⁸ Přestože se policejní zprávy vyjadřují negativně ohledně opozice vůči Slánskému, lze i tak předpokládat, že Duch času vycházel z dobové reality. V rámci ostravské KSC musela zajisté existovat opozice vůči Slánskému jako představiteli „levice“.

Zprávy *Ducha času* však snižují antisemitské náarážky na adresu Slánského. Tak například v souvislosti s výše zmíněnou snahou Slánského o jednotný postup se sociální demokracií během drahotných akcí bylo Slánskému sděleno: „*Strana naše nepůjde nikdy k židovi Slánskému pro rozum*“¹²⁹ či jinde: „*spíše bychom rádi věděli, zdali ostravskému komun. dělnictvu je známo, jak se původně p. Slánský jmenoval a že je čistokrevným Židem, který ještě před nějakým časem dobře se česky nevyjadřoval. Když D.[ělnický] D.[eník] chce mluvit pravdu, pak musí říci, že bývalé jméno p. Slánského nebude se mnoho lišiti od jmen jako*

¹²⁵ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 249, inv. č. 1637, sign. 30.; NA, PMR, kart. 23, sign. 9, Zpráva o politické a státně policejní situaci ve Slezsku od 9. do 22. srpna 1926.

¹²⁶ NA, PMV, sign. 225-531-4, fol. 52.

¹²⁷ *Pravda o rozvratu komunistické strany na Ostravsku. Duch času* 20. srpna 1926, roč. XXVIII., č. 195, s. 3.

¹²⁸ Viz ZAO, KSMO, trestní tiskové spisy 1920–1939, kart. 27, č. sp. 184, rok 1926, kat. č. 880.

¹²⁹ Rub a líc jednotné fronty komunisty hlášané. *Duch času* 19. června 1926, roč. XXVIII., č. 144, s. 3.

např. Steinsilber, Šmecksilber a t. pod.¹³⁰ Článek Slánský zažaloval pro urážku na cti s argumentem, že smyslem bylo „vyjmenováním smyšlených a převrácených skutků uvést ve veřejný posměch a mne snížit“. Z textu žaloby lze však předpokládat, že Slánský spíše reagoval na pasáže hovořící o opozici vůči němu a o skutečnosti, že byl údajně nucen odjet se léčit na jih k moři.¹³¹

Z těchto článků lze bohužel na druhé straně předpokládat, že případné nevole vůči Slánskému pramenily z jeho původu. V tomto směru lze uvést další vzpomínku Karla Goliatha-Gorovského: „S Václavem Kopeckým a Rudolfem Slánským, svými přáteli od studentských dob, bydlel jsem v Ostravě v letech 1925–1926 v jedné komnatě. Jistý [...] nacionalista a později nacista [...], otázal se mě, zda snad Slánský není Žid, pravím upřímně i nyní: nevěděl jsem to, neb mně podobný ‚problém‘ nikdy nepřipadl na mysl. Večer, jsa doma o samotě s Kopeckým, zeptal jsem se ho; ‚Ty, Vašku, jeden muž ode mne chce vědět, zda snad Ruda není Žid?‘ Ještě dnes vidím Kopeckého vytřeštěné oči a ústa otevřená překvapením. Když se vzpamatoval, vrhl se na mě: ‚Ty seš ale idiot! Koho zajímají podobné nesmysly? Ruda Žid nebo Tatar? Co je mně anebo tobě do toho? Na mou duši, něco podobného mě nikdy ani nenapadlo. Seš ty ale vůl, korunovaný osel! Já nevím a vůbec mně je to fuk.‘ Tehdy vyjadřoval Kopecký věrně ducha oněch let.“¹³² Avšak vzhledem ke Kopeckého antisemitským prohlášením na adresu Slánského v 50. letech je otázkou, do jaké míry je tato vzpomínka úplná a pravdivá. Dále je nutno uvést, že ohledně otázky antisemitismu na Ostravsku není dostatek pramenů, de facto lze uvést jen výše uvedené úryvky, což však zneumožňuje důkladnější rozbor této problematiky.

Konec Ostravského pobytu

V lednu roku 1928 skončilo Slánského ostravské angažmá. Bohužel, i zde můžeme vycházet jen z dílčích informací. Policejní zprávy uvádějí, že za odchodem Slánského stály finanční nepořádky v krajském vedení, které sám způsobil.¹³³ Zajímavá je i též skutečnost, že *Dělnický deník* nijak nerefletoval odchod Slánského a ani nástup nového vedení. Poslední zmínku o Slánském jako krajském tajemníkovi lze nalézt v *Dělnickém deníku* 15. ledna 1928¹³⁴ a poslední článek publikoval v tomto periodiku 22. ledna 1928.¹³⁵ Jeho nástupce Jan Janek byl v roli krajského tajemníka poprvé zmíněn až 29. února 1928.¹³⁶

¹³⁰ Děkujeme za upozornění. Duch času 12. srpna 1926, roč. XXVIII., č. 188, s. 2.

¹³¹ ZAO, KSMO, trestní tiskové spisy 1920–1939, kart. 27, č. sp. 163, rok 1926, kat. č. 868, fol. 2.

¹³² Gorovský, Karel.: Bohumír Šmeral. Revue dějin socialismu 6, ročník IX, 1969, s. 913.

¹³³ ZAO, PŘMO, presidiální spisy 1919–1939, kart. 298, inv. č. 3276, sign. 2.

¹³⁴ Záležitosti strany. *Dělnický deník* 15. ledna 1928, roč. XI., č. 12, s. 5.

¹³⁵ Chraňme největší Leninovo dílo. *Dělnický deník* 22. ledna 1928, roč. XI., č. 18, s. 1.

¹³⁶ Krajský výbor KSC v Ostravě proti likvidátorství na Brněnsku. *Dělnický deník* 29. února 1928, roč. XI., č. 50, s. 3.

Lze tak částečně vycházet z *Ducha času*, který již 5. ledna 1928 uvedl informaci o tom, že pražské vedení rozhodlo o odvolání Slánského, Kopeckého a dalšího funkcionáře „na jiná méně významná místa, poněvadž prý všichni tři neprojevíli tolik energie a organizačních schopností, jak se původně od nich očekávalo.“¹³⁷ Každopádně o odvolání Slánského, resp. přesunu na jeho nové působíště Kladno bylo rozhodnuto na zasedání sekretariátu ÚV KSČ¹³⁸ 3. ledna 1928 a na zasedání 10. ledna 1928 bylo rozhodnuto, že na Kladno musí nastoupit nejpozději k 1. únoru roku 1928.¹³⁹ Lze však pochybovat o tom, že Slánského přerážení mělo být trestem. Slánský opět nastupuje do funkce krajského tajemníka a to v důležité oblasti pro komunistické hnutí. Pokud by u Slánského panovalo přesvědčení o jeho nízkých organizačních schopnostech či nekalých finančních machinacích, nedostal by další vedoucí funkci. Za odchodem Slánského tak mohly stát začínající boje uvnitř KSČ týkající se dalšího jejího směřování.

Závěr

Shrnutí Slánského aktivit, resp. jeho úspěchu či neúspěchu v Moravské Ostravě má několik rovin. Nejprve je třeba vrátit se na začátek, resp. k důvodům, proč se Slánský ocitl na Ostravsku a také proč došlo k jeho stranickému vzestupu. V mnoha směrech lze totiž odmítnout výše uvedenou tezi o trestu. Předně Slánský náležel k „levici“, která v dané době měla většinu ve vedení strany, a navíc byl poslán do regionu, kde levicové proudy získaly vedoucí postavení. V přesunu z hlavního města a z pozice redaktora *Rudého práva* do Ostravy a „regionálního“ deníku lze možná vidět jako jistou formu trestu, ale záměrem mohla být spíše snaha zmírnit mladého radikála a zároveň mu dát možnost ukázat své schopnosti, popř. úsilí centra podpořit a zkvalitnit práci v regionech, kde mohou mladé nadějně kádry projít praktickou školou politického boje na nižší úrovni a seznámit se s tamními problémy.

Tímto se dostáváme k vzestupu Slánského (instruktor, předseda komisi), u něž lze předpokládat, že byl dán částečně jeho vlastní aktivitou a schopnostmi. Avšak lze víceméně přijmout názor prezentovaný v periodiku *Duch času* o Slánském jako „vyslanci“ pražského vedení, které mohlo chtít v Ostravě svého člověka, což znamená, že Praha musela důvěřovat jeho organizačnímu talentu. Dále je třeba zopakovat tezi, že Slánský se posléze dostává do vedení patrně jako kompromisní kandidát a to po zásahu Prahy. Tedy jako člověk, který bude

¹³⁷ Změny ve vedení komunistické strany na Ostravsku. *Duch času* 5. ledna 1928, roč. XXX., č. 4, s. 3.

¹³⁸ Stranický orgán, který měl za úkol provádět usnesení dalších stranických orgánů (Polbyro apod.) Viz Hrbatová, A.: Ústřední výbor 1921–1945, Praha 1965, s. 5, inventář k fondu NA, 19/5.

¹³⁹ NA, f. 19/5, kart. 20, a. j. 314, fol. 2, 16.

pokračovat v levicovém směru, ale jako osoba zvenčí může být přijatelný pro „perglovce“, a s tím, že Pergl nemusel ve Slánském spatřovat velkého konkurenta, jednak z hlediska Slánského mladého věku, a také z důvodů silných vazeb, které musel mít Pergl jako mnohaletý „domácí hráč“ vybudované.

Tímto se dostáváme k hlavní linii, která mohla ovlivňovat Slánského strategii a konečný výsledek jeho snažení na Ostravsku. Patrně i „levice“ na Ostravsku v něm viděla někoho zvenčí, člověka pražského vedení. Tudíž postup Slánského a tím i konečný úspěch mohl být limitován prostě tím, že se nemohl opřít o žádné vlastní vazby. Gottwald a Kopecký byli prakticky ve stejné situaci a tudíž nemohli být pro Slánského, v jeho snaze prosadit své záměry, přílišnou oporou.

V tom to směru lze uvést jednu vzpomínku na Slánského: „*V prvních letech existence komunistické strany spočívala její hlavní činnost v agitaci. Proto se schopnost stranického funkcionáře, zejména poslance nebo krajského tajemníka, posuzovala podle jeho řečnického umění, podle toho, jak dovedl strhnout a získat posluchače na veřejné schůzi. To se ostatně týkalo poslanců a tajemníků všech politických stran [...] Za dobré řečníky byli považováni [...] Pergl [...] Evžen Valčík, [...] Naproti tomu Rudolf Slánský, [...] nebyl ve veřejnosti téměř vůbec znám.*“¹⁴⁰ Pro menší známost Slánského svědčí i obsah Dělnického deníku, kde autorství většiny článků patří spíše domácím představitelům KSČ, než Slánskému. Lze také zopakovat tezi, že Slánský mohl na Ostravsku narážet na nevoli ostatních ohledně svého židovského původu.

Lze však soudit, že se Slánský snažil vytvořit nějaké vlastní zázemí, o které by se mohl opřít. Jeho aktivity ve stranických strukturách tomu nasvědčují. Do jednání stranických struktur KSČ zapojoval Slánský další nižší stranické složky, patrně s cílem vybudovat si v ostravské KSČ vlastní oporu. Slánský se zřejmě snažil na těchto jednáních získat nižší stranické funkcionáře, a pomocí nich působit na zbytek stranické struktury směrem nahoru i dolů. Přestože policejní hlášení popřela zprávy *Ducha času* o opozici vůči Slánskému, je třeba připomenout, že ve člancích *Ducha času* se také hovoří o jeho věrných. Slánský by si neudržel funkci tajemníka, pokud by na Ostravsku nezískal spojence. Ale jak bylo uvedeno výše, nepodařilo se mu zcela prosadit v tehdejších strukturách KSČ na Ostravsku. Na druhé straně lze s jistotou předpokládat, že Slánský nesledoval pouze budování své vlastní mocenské základny.

Ze Slánského strategie lze jasně vysledovat jeho příslušnost k „levici“, resp. k taktice jednotné fronty „zdola“ – budování závodních organizací apod. Slánský byl ve svých postojích zcela kontinuální. Byť je zřejmé, že vzhledem k silnému postavení sociální demokracie a „perglovců“ na Ostravsku musel Slánský z logiky věci toto brát v potaz a nepostupovat dogmaticky a svoji strategii

¹⁴⁰ Ploskonka, J. – Prášil, R.: 50 let bojů KSČ za socialismus v Severomoravském kraji, s. 192; Dolejší, Vojtěch: Ze vzpomínek na revoluční hnutí na Ostravsku v letech 1928–1929. Ostrava, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 3, 1966, s. 262.

do jisté míry přizpůsobit reálným poměrům. Avšak vždy vystupoval z pozic „levice“. V tomto směru je však významné, že se Slánský musel pohybovat v prostředí, kde se střetávaly různé názorové proudy, a kde je nutné se „soupeřem“ umět spolupracovat. Z této skutečnosti lze do jisté míry soudit, že řada Slánského „levicových“ postojů nebyla pouze účelová, ale tyto ideje vsutku zastával. Navzdory do jisté míry nepříznivému politickému prostředí (Pergl, silné postavení sociální demokracie), bez jakékoliv vlastní mocenské základny či vazeb, postupoval Slánský na Ostravsku nadále v „levicové“ linii, o které nemohl v té době vědět, že bude nakonec vítězná.¹⁴¹ Konec konců po II. sjezdu strany došlo k postupnému oslabování pozic „levice“, ke zlepšení hospodářské situace, která znamenala oslabení revolučních nálad a k také k dočasnému obratu politiky Kominterny „doprava“.¹⁴² Pokud by Slánský postupoval účelově, mohl se přidat na opačnou stranu.

Slánský přišel na Ostravsko jako příslušník „levice“ a ostravské angažmá ho v tomto směru více vyprofilovalo. Ostravské zkušenosti se patrně odrazily v jeho postojích v následujících letech, která budou předmětem autorova dalšího výzkumu.

Při hodnocení Slánského v roli tajemníka, lze vycházet z existující literatury, která popisuje KSČ na Ostravsku v letech 1927–1928 – tedy konec Slánského působení. Hovoří se o nekonceptnosti, nedůslednosti a nahodilosti řady komunistických akcí, což mnohdy znesnadnilo jednotnou frontu zdola, tedy snahu získat na svou stranu nekomunistické dělníky.¹⁴³ Stejně tak se nepodařilo vytvořit na Ostravsku závodní buňky jako organizační základnu KSČ a strana nadále spočívala především na místních organizacích.¹⁴⁴ Přesto nelze zhodnotit Slánského ostravský pobyt jako naprostý neúspěch. Je třeba znovu připomenout, že se Slánský ocitl na Ostravsku, kde KSČ dlouhodobě nebyla v dobré kondici. Tudíž se dá říci, že Slánský z daného stavu vytěžil maximum možného.

Pro další činnost Slánského byl jeho ostravský pobyt důležitý dále v tom, že se (byť patrně ne vlastním přičiněním) poprvé ocitl ve vedoucí funkci. A také to, že jeho ostravský pobyt patrně položil základy jeho přátelství s Klementem Gottwaldem. Stejně tak i blíže poznal Václava Kopeckého, se kterým musel každodenně kooperovat ve stranických orgánech na Ostravsku.¹⁴⁵

¹⁴¹ Viz výše uvedené srovnání mezi levicí skutečnou a konjunkturální.

¹⁴² McDermott, K. – Agnew, J.: Kominterny, s. 57.

¹⁴³ Dohnal, M.: Přehled dějin KSČ v Severomoravském kraji do roku 1948. [I. sv.], Ostravsko, s. 57.; Mariánek, Vladimír.: KSČ na Ostravsku v době V. sjezdu. Ostrava, 1962, s. 13.

¹⁴⁴ Mariánek, V.: KSČ na Ostravsku v době V. sjezdu, s. 14–15.

¹⁴⁵ Srov. Kaplan, K.: Kronika Komunistického Československa: Klement Gottwald a Rudolf Slánský, s. 208.

The rise of the party official. Fragments from the activities of Rudolf Slánský in Ostrava in the 1920s.

The paper deals with the activities of Rudolf Slánský in Moravská Ostrava in the second half of the 1920s. The study first discusses the ideological mainstreams and historical events in the Communist Party of Czechoslovakia, which are necessary to define Slánský's position within the party. It is argued that he belonged to the party left wing. Furthermore, the paper depicts the role of the Communist Party in the Ostrava region, where two ideological mainstreams clashed, the left and the right wing of the party, the latter represented by Pergler and his followers. The attention is then paid to the Slánský's rise to the highest party office, which was determined by the Prague headquarters intervention, and to his activities as the party secretary. Several examples prove that Slánský's strategies rose from his allegiance to the left wing, continuity in his stand in Ostrava can therefore be argued.

Der Aufstieg eines Parteifunktionärs. Fragmente zur Wirkung von Rudolf Slánský in Mährisch-Ostrau in den 1920er Jahren

Die Arbeit behandelt die Tätigkeit Rudolf Slánskýs in Mährisch-Ostrau in der zweiten Hälfte der 1920er Jahre. Im Artikel werden zunächst die wichtigsten ideologischen Strömungen und historischen Ereignisse in der KPTsch erklärt, die für eine genauere Orientierung Slánskýs erforderlich waren. Es wird erklärt, dass Slánský der so genannten „Linke“ angehörte. Weiter wird die Stellung der KPTsch in der Region von Ostrau dargestellt, in der zwei Strömungen zusammentrafen, das heißt die bereits genannte „Linke“, und die von Pergl und dessen Anhängern repräsentierte „Rechte“. Im Aufsatz wird der Aufstieg Slánskýs zu der obersten Parteifunktion beschrieben, der dank einem Eingriff der Zentrale in Prag erfolgte. Des Weiteren wird Slánskýs Tätigkeit als Parteisekretär beschrieben. An mehreren Beispielen wird nachgewiesen, dass Slánskýs Strategie auf seiner Zugehörigkeit zur „Linke“ basierte. Seine Stellungnahmen in der Ostrauer Zeitperiode weisen daher eine Kontinuität auf.